בפני בית המשפט המחוזי בירושלים **עת"מ 22-**

בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים

העותר: **המוקד לפליטים ולמהגרים (ע"ר 580333094)**

ע"י ב"כ עוה"ד סתיו פס-חי ו/או ענבר בראל
ו/או מיכל שוורץ ו/או ד"ר איילת עוז
מהמוקד לפליטים ולמהגרים, רח' הצפירה 18, תל אביב
דוא"ל: stav@hotline.org.il
טלפון: 050-5889091; פקס: 03-6844812

נ ג ד

המשיב: **משרד הפנים**

ע"י פרקליטות מחוז י-ם (מנהלי)
רח' מח"ל 7 (קומה 1), מעלות דפנה, ירושלים
טלפון: 02-5419555, פקס: 02-6468053

<u>עתירה מנהלית</u>

עתירה זו מוגשת לאחר שלא התקבלה כל תשובה לבקשת העותר, להחלת הסעד שנקבע בבג"ץ **Tagal** 4630/17 **ו – 23 אח' נ' שר הפנים** מיום 25.4.2021 (להלן: "**בג"ץ טגאל**") גם על כל יוצאי חבל דרפור (כולל יוצאי חבל הרי הנובה והנילוס הכחול, כמשמעות מונח זה בבג"ץ טגאל) שהגישו בקשתם למקלט עד ליום 1.4.2018 – כך שיונפק להם לאלתר רישיון לישיבת ארעי מסוג א/5 אשר יחודש מעת לעת, וזאת עד להכרעה בבקשותיהם למקלט מדיני. כלומר, מבוקש לקבוע כי המועד הקובע לצורך החלת הסעד שנקבע בבג"ץ טגאל יהיה 1.4.2018 (מועד הסדרת פעילות לשכת יחידת הטיפול במבקשי מקלט בבני ברק) ולא 11.6.2017 (מועד הגשת העתירה בבג"ץ טגאל, להלן: "**המועד הקובע**") וזאת משום שהחל מחודש אוגוסט 2016 ועד אפריל 2018, לא הצליחו רוב רובם של מבקשי המקלט מדרפור להגיש בקשות מקלט ביחידת הטיפול במבקשי מקלט, וזאת בשל שורת מחדלים של המשיב אשר הוכרו זה מכבר בפסיקה. אי עמידתם של יוצאי דרפור במועד הקובע, וכפועל יוצא שלילת הסעד שנקבע בבג"ץ טגאל מהם, הינה שרירותית לחלוטין, בלתי סבירה באורח קיצוני ומהווה ענישה של מבקשי המקלט בגין מחדליו של המשיב.

פניית העותר למשרד הפנים מיום 11.4.2022 מצ"ב כנספח א'

בית המשפט הנכבד מתבקש להורות למשיב כדלקמן:

1. לפרסם לאלתר רשימה של מספרי האשרות של כל מבקשי המקלט יוצאי דרפור שהגישו את בקשותיהם בין המועד הקובע ועד ליום 1.4.2018, ובקשותיהם טרם הוכרעו;
2. לזמן לאלתר את כל יוצאי דרפור שאינם מחזיקים כיום במעמד ארעי, שהגישו בקשותיהם למקלט בין המועד הקובע ועד ליום 1.4.2018, לצורך הנפקת רישיון ישיבת ארעי מסוג א/5 שיתחדש עד להכרעה בבקשותיהם למקלט מדיני.

אגרה: עם הגשת העתירה שולמה אגרה בסך 2014 ₪, בהתאם לפרט 20 לתוספת לתקנות בתי המשפט (אגרות), תשנ"ז-2007.

המצאה: עם הגשת העתירה יומצאו למשיב עותקים ממנה, על כל נספחיה.

הליך נוסף: אין הליך נוסף תלוי ועומד בעניינים הנוגעים לעתירה זו.

הצדדים

1. העותר, **המוקד לפליטים ולמהגרים**, הוא ארגון ללא מטרות רווח שהוקם בשנת 1998 כדי להגן על זכויותיהם של מהגרי עבודה ופליטים ולמנוע סחר בבני אדם בישראל. הארגון עוסק במתן מידע, ייעוץ וייצוג משפטי, חינוך והסברה, בחקיקה ובקידום מדיניות הקשורים למבקשי מקלט, מהגרי עבודה וקרבנות סחר בישראל. בין היתר, ייצג העותר וסייע למבקשי מקלט יוצאי חבל דרפור אשר ממתינים מזה שנים רבות להכרעה בבקשותיהם למקלט, תוך שהם חיים בישראל ללא גישה לזכויות בסיסיות רבות.

2. המשיב, **משרד הפנים**, הוא הגורם האחראי על טיפול בבקשות מקלט בישראל, על גיבוש מדיניות באשר לקבוצות מבקשי מקלט ממדינות שונות וכן על הנפקת רישיונות ישיבה לשוהים בישראל כדין.

סמכות בית המשפט לדון בעתירה

3. עתירה זו מוגשת לבית המשפט הנכבד בהתאם לפרט 12 לתוספת הראשונה לחוק בתי משפט לעניינים מינהליים, תש"ס-2000.

4. בית המשפט העליון כבר פסק, בעתירה שהגיש העותר, כי לצד זכותו של אדם פרטי שנפגע מהחלטת הרשות לפנות לבית הדין לעררים, ניתן להגיש עתירה ציבורית לבית המשפט לעניינים מנהליים בגין סוגיות עקרוניות העוסקות בהחלטה של רשות במילוי תפקידה:

> "הביקורת השיפוטית המוחלת על ידי בית המשפט לעניינים מינהליים על "החלטה של רשות" כוללת בתחומה גם החלטות הנוגעות לנהלים שבאמצעותם מיישמת הרשות את סמכותה או למחדלים בקבלת החלטות אלו. [...] טענותיו של העותר בענייננו באות בגדר סמכותו של בית המשפט לעניינים מינהליים וזה מוסמך לדון בהן גם במתכונתן הנוכחית בגדר עתירה ציבורית העוסקת בהיבטים שונים של התנהלות יחידת הטיפול במבקשי מקלט (זאת, מבלי לגרוע מזכותו של פונה פלוני להגיש ערר לבית הדין לעררים...)" (בג"ץ 7501/17 **המוקד לפליטים ולמהגרים נ' שר הפנים** (פס"ד מיום 9.5.2018), סעיף 13 לפסק הדין).

5. בית המשפט העליון הכיר זה מכבר במעמדם המיוחד של עותרים ציבוריים בהקשר של עתירות עקרוניות שעניינן יחס הרשויות לאוכלוסיות מוחלשות ואוכלוסיות מהגרים בפרט. זאת בשל כך שאוכלוסיות אלה הן, ככלל, חסרות ממון, ידע וכלים החיוניים לצורך פניה לערכאות בעקבות החלטות פרטניות שנתקבלו בעניינן. בבג"ץ 11437/05 **קו לעובד נ' משרד הפנים** (פורסם בנבו (פסק דין מיום 13.4.2012) להלן – "**בג"ץ קו לעובד**"), קבע בית המשפט העליון כי:

> "בנסיבות העניין יש מקום לדון בעתירה חרף העדר התייחסותה לעותרת ספציפית ולמערכת עובדות פרטנית... לעתירה ישנו נושא ונידן קונקרטי – הוא הוראות הנוהל – והיא אינה כללית ואינה תיאורטית על אף שהיא אינה נוגעת לאדם ספציפי... **תוצאתו של ההליך במישור העקרוני מקרינה על המקרים הפרטניים, מביאה לחסכון ניכר במשאבים, ובזמן שיפוטי יקר שצריך היה להקדישו לדיון בעתירות הפרטניות.** מכלול נסיבות זה מצדיק דיון בעתירה

במתכונתה האמורה.... כבר נפסק, כי עתירה העוסקת בעניין בעל אופי ציבורי רחב עשויה להידון במסגרת עתירה ציבורית באמצעות עותרים ציבוריים, גם בלא עותרים ספציפיים הנפגעים במישרין מהמעשה המנהלי (...) **על אחת כמה וכמה כך הוא, משמדובר במקרה זה בנפגעות פוטנציאליות מהגרות עבודה, שמשאביהן מוגבלים ביותר, וניתן להניח שחסרים להן כלים של ידע, ממון והתמצאות, הנדרשים לצורך ייזום תביעה בענייניהן**. טעם זה מהווה מענה לטענה הנטענת לפיה עתירה ציבורית לא תישמע בענין שיש בו נפגע פוטנציאלי מסוים אשר נמנע מלעתור ולבקש סעד." (שם, פסקה 15 לפסק הדין).

ראו גם: עע"מ 8101/15 **צגטה נ' שר הפנים** (פורסם בנבו, פס"ד מיום 28.8.2017), עע"מ 2863/14 **מוטסים עלי נ' משרד הפנים - רשות האוכלוסין וההגירה** (פורסם בנבו, פס"ד מיום 10.8.2014), בג"ץ 8425/13 **איתן מדיניות הגירה ישראלית ואח' נ' ממשלת ישראל** (פורסם בנבו, פס"ד מיום 22.9.2014), בג"ץ 7146/12 **נג'ט סרג' אדם נ' הכנסת** (פורסם בנבו, פס"ד מיום 16.9.2013), עת"מ (י-ם) 53765-03-12 **א.ס.ף - ארגון סיוע לפליטים ולמבקשי מקלט בישראל ואח' נ' שר הפנים** (פורסם בנבו, פס"ד מיום 7.6.2012), בג"ץ 6312/10 **קו לעובד ואח' נ' הממשלה** (פורסם בנבו, פס"ד מיום 16.1.2011).

6. יצויין אף כי בית המשפט הנכבד כבר נתן דעתו באופן ספציפי על הגשת עתירה עקרונית בשם קבוצה מתוך מבקשי המקלט יוצאי דרפור בישראל, וזאת במסגרת עת"מ 1649-09-19 **המוקד לפליטים ולמהגרים נ' רשות האוכלוסין וההגירה** (פורסם בנבו, ניתן ביום 5.2.2020) בה דרש העותר דנן מרשות האוכלוסין לזמן מבקשי מקלט אזרחי סודנים הטוענים להיותם יוצאי חבל דרפור, הרי הנובה והנילוס הכחול לראיונות זיהוי בהקדם האפשרי. בית המשפט הנכבד קבע כי יש בפסיקת בית המשפט העליון, הן בבג"ץ טגאל והן בבג"ץ 7501/17 שהוזכר לעיל, כדי "למקד את הזרקור על עניינם של יוצאי דרפור ועל הצורך להוביל לגיבוש מדיניות ולהכרעות ללא עיכובים יתרים" (ס' 4 לפסק הדין).

7. עתירה זו מוגשת לאחר שלא נענתה פניית העותר למשיב לתקן את הנזק אשר נגרם למבקשי מקלט רבים יוצאי דרפור אשר היו זכאים לרישיון ישיבת ארעי בהתאם לפסק הדין בבג"ץ טגאל אילולא מנע מהם המשיב את הגישה להגשת בקשות מקלט עד למועד תיקון המחדל כאמור לעיל (תצהירים פרטניים מייצגים מצורפים לעתירה זו).

8. משנקבע בבג"ץ טגאל כי הפתרון המוצע בפסק הדין יחול באופן רוחבי על כל יוצאי דרפור אשר הגישו את בקשתם עד למועד הגשת העתירה דשם, ומשמחדלו של המשיב השפיע באופן גורף על יכולת הגשת בקשות למקלט בתקופה שעד מועד תיקון המחדל, מן הראוי ליישם פתרון רוחבי ועקרוני ולהחיל סעד זה על כל יוצאי דרפור אשר הגישו את בקשתם עד למועד תיקון המחדל. הדבר מתבקש הן בשם היעילות, שכן יוצאי דרפור שלא הצליחו להגיש את בקשתם עד למועד הקובע בשל מחדל המשיב, נאלצים לנהל הליכים פרטניים[1] אשר מכלים את זמנן של הערכאות השונות על אף שמדובר בבעיה הנוגעת לקבוצה רחבה, והן בשם השוויון וההגינות שבהחלת הפתרון על כל הקבוצה אשר הסעד מגיע לה, מבלי שתיווצר הפליה בין מי שידו משגת ייצוג משפטי ומי שלא.

9. לבית המשפט הנכבד הסמכות המקומית לדון בעתירה שכן מטה המשיב שוכן בירושלים.

[1] ר' לדוגמא: ערר 2848-22, ערר 2451-22, ערר 5325-18, ערר 5330-18, ערר 5332-18, ערר 5333-18, ערר 5142-18 והערעור על ההחלטה בו, עמ"נ 67482-06-22.

מבוא

1. עניינה של עתירה זו במחדל עבר של המשיב אשר הוביל לשלילת זכאותם של קבוצת מבקשי מקלט יוצאי חבל דרפור שבסודן לסעד אשר נקבע בבג"ץ טגאל - רישיון לישיבת ארעי מסוג א/5 עד להכרעה בבקשותיהם למקלט מדיני.

2. בקשותיהם למקלט של יוצאי דרפור תלויות ועומדות מזה שנים, כשהמשיב מודה שוב ושוב כי אינו בוחן בקשות אלו באופן פרטני. בשנים בהן מעלות בקשות אלו אבק במגירות המשיב, חיים מבקשי מקלט אלו בישראל עם אשרה שאינה מזכה אותם בזכויות בסיסיות. אילו היו נבחנות בקשותיהם והיו מוכרים כפליטים, היו זכאים לרישיון לישיבת ארעי אשר היה מאפשר להם גישה לזכויות סוציאליות ורפואיות, אשר לרבים מהם צורך אקוטי בהן.

3. ביום 25.4.2021 ניתן פסק הדין בבג"ץ **טגאל**, אשר הוגש כנגד הימנעות המשיב מהכרעה בבקשות המקלט של יוצאי דרפור והותרתם בערפל נורמטיבי תוך פגיעה בזכויות האדם הגרעיניות ביותר שלהם. פסק הדין קבע שעל המדינה למצוא פתרון למחדל אי-ההכרעה בבקשות המקלט של יוצאי דרפור; וכי ככל שלא יגובש פתרון להכרעה בבקשות עד ליום 30.12.2021, ינפיק המשיב ("בשלב הראשון" – סעיף 27 לפסק דינה של כב' הנשיאה חיות) רישיונות שהייה מסוג א/5 לכל מבקשי המקלט יוצאי דרפור שהגישו את בקשותיהם עד מועד הגשת העתירה (11.6.2017), עד להכרעה בבקשות המקלט שלהם.

4. **במסגרת הדיונים בבג"ץ טגאל לא נידונה העובדה כי בתקופה שקדמה למועד אשר נקבע בפסק הדין (ואף לאחר מכן - מאוגוסט 2016 ועד לאפריל 2018), המשיב יצר מצב בו הגשת בקשות מקלט בישראל הייתה כמעט בלתי אפשרית, ומידע זה לא היה חלק מהמסד העובדתי שעל בסיסו ניתן פסק הדין**.

5. בסוף שנת 2021 הודיע המשיב כי חלף מציאת פתרון לכלל מבקשי המקלט מדרפור, בכוונתו להנפיק רישיון א/5 כאמור למבקשי המקלט שהגישו את בקשתם עד למועד הקובע – כ-2,400 איש, **כשלכל יתר מבקשי המקלט מדרפור לא ניתן כל מענה עד היום**.

6. אף כי העותר סבור כי מדיניותו המכוונת של המשיב והשיהוי הקיצוני בבחינת בקשות מקלט מצדיקים פתרון בדומה לזה שהוצע בבג"ץ טגאל עבור כל אותם מבקשי מקלט הממתינים מעל לשנה להכרעה בבקשותיהם[2] – ובייחוד יוצאי דרפור אשר ברי כי אין למשיב כל כוונה להכריע בבקשותיהם - **עתירה זו עוסקת אך ורק בקבוצה ספציפית של יוצאי דרפור אשר ניסו להגיש בקשות מקלט בין 1.8.2016 ל-1.4.2018 (להלן: "תקופת המחדל") אך נכשלו בכך בשל מחדלי המשיב שמנעו מרבים גישה להגשת בקשות מקלט בתקופה זו**.

7. כפי שנקבע בפסקי דין חלוטים, בתקופת המחדל גדל באופן משמעותי מספר הפונים ללשכה היחידה בה ניתן היה להגיש בקשות מקלט, כאשר מחוץ ליחידה נצפו תורים ארוכים של מבקשי מקלט המתדפקים על דלתה ורק מעטים מבין המנסים להגיש בקשות הצליחו להיכנס בשעריה מדי יום. המצב התדרדר עד כדי כך, שמבקשי המקלט המתינו מחוץ למשרדי היחידה במשך ימים שלמים: הם נאלצו לישון על המדרכה מחוץ למשרדי

[2] ר' עת"מ 20003-06-22 **המוקד לפליטים ולמהגרים נ' משרד הפנים – יחידת הטיפול במבקשי מקלט בישראל**, אשר הגיש העותר ביום 9.6.2022 בעניין זה.

היחידה, חשופים לפגעי מזג האוויר, ללא גישה לשירותים ובצפיפות – רק כדי שיוכלו לזכות, אם יתמזל מזלם, להגיש את בקשתם למקלט.

8. מבקשי מקלט רבים הגיעו פעם אחר פעם, בתקופה שקדמה למועד הקובע בטגאל ולאחריה, אך לא הצליחו להגיש את בקשות המקלט שלהם בשל מחדל המשיב, מחדל אשר היווה הפרה של חובותיו כרשות מנהלית לנהוג בהגינות, סבירות ובמהירות הראויה, וכן להעניק גישה להגשת בקשות מקלט בישראל, ואשר זכה לביקורת מצד הערכאות השיפוטיות. מצב זה נמשך עד פתיחת לשכת המשיב בבני ברק והסדרת עבודתה ההדרגתית עד ליום 1.4.2018, אז הגשת בקשות הפכה שוב לאפשרית לכל פונה (להלן: "**מועד תיקון המחדל**").

9. מחדל המשיב הוביל באופן ישיר לכך שרבים אשר ניסו להגיש את בקשת המקלט שלהם לפני המועד הקובע לא הצליחו לעשות זאת, בין אם משום שלא הצליחו להיכנס ללשכת סלמה על אף ניסיונות רבים, ובין אם משום שנמנעו מראש מלהתייצב בלשכה בתקופה בה היה ידוע כי לא ניתן לקבל שירות ביחידת הטיפול במבקשי מקלט. כל אותם מבקשי מקלט יוצאי דרפור אשר הגישו את בקשתם בסמוך לאחר שהתאפשר לעשות כן ועד למועד תיקון המחדל - היו מחזיקים כיום ברישיון לתושבות ארעית, אך עודם שוהים בישראל משוללי זכויות, כשהמשיב נושא באשמה לכך.

10. הערכאות השיפוטיות השונות קבעו שוב ושוב בעבר כי במקרים בהם אלמלא מחדל המשיב היה הפרט עומד בקריטריונים לזכאות לזכות כזו או אחרת, יש לראותו כאילו פעל במתחם הזמנים הנדרש ולהעניק לו את הזכות המגיעה לו.

11. מאחר שבשל מחדל המשיב הגשת בקשות מקלט עד למועד הקובע לפי בג"ץ טגאל הייתה כמעט בלתי אפשרית, יש לראות את כל אותם מבקשי מקלט יוצאי דרפור אשר הגישו את בקשותיהם עד למועד תיקון המחדל (להלן: "**נפגעי המחדל**"), כמי שהגישו את בקשותיהם טרם המועד הקובע לצורך קבלת הסעד שנקבע בבג"ץ טגאל ולהעניק להם רישיון תושבות ארעי עד שייבחנו בקשותיהם למקלט.

חלק עובדתי

א. **<u>פגמים בהתנהלות המדינה לאורך השנים – הגבלת הגישה למערכת המקלט</u>**

12. ישראל חתמה על האמנה בדבר מעמדם של פליטים בשנת 1951 ואשררה אותה בשנת 1954, והיא אחת המדינות הראשונות שעשו כן. לאחר מכן חתמה אף על הפרוטוקול הנלווה לאמנה משנת 1967 ואשררה אותו (להלן האמנה והפרוטוקול ביחד: "**אמנת הפליטים**").

13. עד לשנת 2009, הבחינה הראשונית של בקשות מקלט בישראל התבצעה על ידי נציבות האו"ם לפליטים (להלן: "**הנציבות**"). בקשות למקלט הוגשו במשרדי הנציבות, והיא הייתה הגוף שראיין את מבקשי המקלט, העריך את אמינותם ואת עמידתם בסטנדרטים המשפטיים של אמנת הפליטים, והמליץ לוועדה המייעצת לענייני פליטים, המורכבת מנציגי המשיב, משרד המשפטים ומשרד החוץ, האם להכיר באדם כפליט.

14. בשנת 2009 הוקמה יחידת הטיפול במבקשי מקלט ("**יחידת ה-RSD**") של המשיב והטיפול בבקשות מקלט עבר אליה. מאותה עת, מי שמבקש להיות מוכר כפליט בישראל נדרש להגיש בקשה למקלט באמצעות רשות האוכלוסין אשר כפופה למשיב. יחידת ה-RSD, היא שמקיימת ראיונות עם מבקשי המקלט, ממליצה האם להכיר בהם כפליטים, ומעבירה את המלצתה לוועדה המייעצת לענייני פליטים.

15. רצח העם בדרפור אשר החל בשנת 2003 ונמשך עד היום הוביל למיליוני עקורים. החל מסוף שנת 2004 ולאורך כל שנת 2005 הגיעו לישראל, במספרים קטנים, מבקשי מקלט מסודן. החל משנת 2006, עלה מספרם של מבקשי המקלט מסודן בעקבות אלימות ואיומים שנקטה מצרים כנגד מאות מבקשי מקלט מסודן שהפגינו במרכז קהיר. בשנת 2013 נפסקה כניסתם של מבקשי מקלט דרך סיני לאחר בניית הגדר בגבול עם מצרים. כיום ישנם כ-7,500 אזרחי סודן בישראל[3], כשמתוכם 4,779 מחזיקים בבקשת מקלט תלויה ועומדת, נכון לנתונים מיום 12.9.2022.

תשובת המשיב מיום 12.9.2022 לבקשת חופש מידע בעניין בקשות מקלט תלויות ועומדות מצ"ב כנספח ב'

16. תחילה, מדיניותה הרשמית של יחידת ה-RSD הייתה שלא לבחון בקשות פרטניות למקלט של אזרחי סודן ואריתריאה, בטענה כי הם נהנים מהגנה קבוצתית ולכן אין נפקות להגשת בקשת מקלט בעניינם.[4] רק בשנת 2013, בעקבות הליכים שנוהלו בבית המשפט העליון בעע"מ 8908/11 **אספו נ' משרד הפנים** (פורסם בנבו, פסק דין מיום 17.7.2012), החל המשיב לאפשר להם להגיש בקשות מקלט פרטניות.

17. אך גם כאשר החל המשיב לאפשר לאזרחי סודן ואריתריאה להגיש בקשות מקלט, הוא לא פרסם את שינוי מדיניותו, והמידע על כך הופץ באופן מוגבל על-ידי הנציבות, ארגוני סיוע, עורכי דין ופעילים בקהילה. אלה גם עזרו במילוי הבקשות, כיוון שרבים התקשו למלא את טפסי הבקשות שהופצו באנגלית בלבד.[5] בהמשך, בשנת 2015, אף הגדילה יחידת ה-RSD לעשות והחלה לדחות בקשות בעילה של "שיהוי" לפי סעיף 1.ג (דאז) לנוהל הטיפול במבקשי מקלט, אם הוגשו למעלה משנה אחרי הכניסה לישראל. רק בעקבות עררים לבית הדין לעררים, הליכים בבית המשפט המחוזי ולבסוף עתירה מנהלית בה נדרשה הרשות לפתוח את כל הבקשות שנסגרו עקב "מגבלת השנה" שכן מבקשים לא יודעו על אפשרותם להגיש בקשות פרטניות[6] – נפתחו כל הבקשות מחדש.

---

[3] לפי נתוני זרים בישראל העדכני ליום 30.9.2022, 3,462 "מסתננים" לפי הגדרת המשיב, בתוספת מי שהמשיב הגדיר כמי שמעמדו "הוסדר" - כ-1,400 סודנים יוצאי חבל דארפור, הרי הנובה, והנילוס הכחול, אשר קיבלו רישיון ישיבת ארעי מטעמים הומניטריים בעקבות החלטות שונות (מתוכם, קבע בית המשפט העליון שכ-600 יוצאי סודן יקבלו מעמד פליט), 300 מבקשי מקלט מסודן אשר קיבלו מעמד מסוג ב/1 וכן, כ-2,400 מבקשי המקלט אשר קיבלו רישיון ישיבת ארעי באופן זמני בעקבות בג"ץ טגאל.

[4] עמדה זו הובעה על ידי מנהל יחידת ה-RSD מר חיים אפריים בפני ועדת הכנסת "לבחינת בעיית העובדים הזרים" ביום 15.10.2013 (פרוטוקול מס' 12 מישיבת הוועדה לבחינת בעיית העובדים הזרים, יום שלישי, יא בחשוון תשע"ד (15.10.2013). ר' גם המוקד לפליטים ולמהגרים **עד שיאטם ליבנו – הליכי מקלט בישראל (2012)**, עמ' 6; וכן בג"ץ **טגאל**, פס' 3 לפסק דינה של הנשיאה חיות.

[5] היא"ס ישראל 0.06% המספרים מדברים: הטיפול בבקשות מקלט בישראל (2020), עמ' 5.

[6] עת"מ (מינהליים י-ם) 57376-01-18 **המרכז לקידום פליטים אפריקאיים נ' משרד הפנים**.

18. כאשר נפתחה האפשרות להגיש בקשות מקלט פרטניות, ניתן היה לעשות כן אך ורק בהתייצבות פיזית בלשכה אחת בלבד מבין עשרות לשכות הרשות הפזורות בארץ, במשרדי יחידת ה-RSD ברחוב סלמה בתל אביב.[7]

ב. <u>המצב בלשכת סלמה בתקופת המחדל והחסימה בפועל של האפשרות להגיש בקשת מקלט</u>

19. טרם יתואר בהרחבה מחדלו של המשיב בתקופת המחדל, ראוי להדגיש כי **<u>מחדל זה מהווה עובדה שאינה שנויה במחלוקת</u>** שכן יש בעניינה קביעות חלוטות של הערכאות המשפטיות וכן התייחסויות מפורשות וביקורת נוקבת בדו"ח מבקר המדינה אשר פורסם במאי 2018, והכל כפי שיפורט להלן.

20. מאז חודש אוגוסט 2016 מספר הפונים ליחידת הטיפול במבקשי מקלט בלשכת סלמה גדל באופן משמעותי, כאשר מחוץ ליחידה נצפו תורים ארוכים של מבקשי מקלט המתדפקים על דלתה. ככל שחלף הזמן הלך המצב והחמיר. בחודשים הבאים המצב התדרדר כדי כך, שמבקשי המקלט המתינו מחוץ למשרדי היחידה במשך ימים שלמים: הם נאלצו לישון על המדרכה מחוץ למשרדי היחידה, חשופים לפגעי מזג האוויר, ללא גישה לשירותים ובצפיפות – רק כדי שיוכלו לזכות, אם יתמזל מזלם וכניסתם ליחידה תאושר, להגיש את בקשתם למקלט. לתורים ולהעדר התנאים הצטרפו דיווחים על ספסרות בתורים שלוותה באלימות בין הממתינים לתור ובין המספסרים.

21. בשל העומס המתואר פרסמה היחידה בחודש נובמבר 2016 נהלי עבודה חדשים, לפיהם מבקשי מקלט יכולים להגיע למשרדי היחידה מדי בוקר בין השעות 7 ל-8 בבוקר על מנת לקבל תור למועד אחר, בו יוכלו להגיש בקשת מקלט. הנחיה זו פורסמה בשלטים שנתלו על דלת משרדי הרשות בסלמה. בפועל, חילקו עובדי היחידה לעומדים בתור פתקים שעליהם מועד התייצבות עתידי – תאריך בלבד, ללא שמו של מבקש המקלט שביקש לקבל שירותים.

22. בסוף חודש ינואר 2017 החלו עובדי היחידה להשיב בעל פה לפונים כי בשלב זה לא ניתן אף לקבל תורים לצורך הגשת בקשות מקלט - כלומר, **לא ניתן היה להגיש בקשות למקלט מדיני בישראל**. רבים שהתייצבו ביחידה זכו למענה זה ולא התאפשר להם להגיש את בקשתם. מבקשי מקלט שנקבע להם תור (למשל לצורך חידוש אשרה או השתתפות בראיון) כן הצליחו להיכנס פנימה ולקבל שירות.

23. עו"ד רחל פרידמן מארגון היא"ס ישראל תיארה את המצב בתצהירה אשר צורף לעתירה שהגיש העותר דכאן בספטמבר 2017 נגד התנהלות המשיב שאינה אפשרה הגשת בקשת מקלט[8] (על עתירה זו ראו סעיף 35 להלן). ביום 19.3.2017 ליוותה עו"ד פרידמן מבקש מקלט מאריתריאה שנקבע לו ראיון מקלט לאותו יום. בזמן ההמתנה לראיון עו"ד פרידמן הייתה עדה למתרחש ביחידה. באותו זמן "היו [ביחידה] גם עורכי דין שהגיעו על מנת לעזור ללקוחותיהם להגיש את בקשות המקלט שמילאו. כל אחד מעורכי-הדין סיפר אותו דבר: תחילה הגיעו מרשיהם להגיש בקשת מקלט, ונמסר להם שלפי שעה אי אפשר להגיש בקשות למקלט, ועליהם לשלוח פקס. לכן, עורכי הדין פנו ללשכת יחידת הטיפול במבקשי

[7] בעוד שבכלל, רשות האוכלוסין וההגירה מעניקה שירותים לאזרחים ולתושבים בעשרות לשכות הפרוסות ברחבי המדינה, באותן שנים ניתן היה להגיש בקשות מקלט רק בלשכה אחת, בתל אביב (מבקר המדינה **דוח שנתי 68ג "הטיפול במבקשי מקלט מדיני בישראל"** 1425 (2018) (להלן: "דוח מבקר המדינה"), עמ' 1457).

[8] בג"ץ 7501/17.

מקלט באמצעות הפקס, וקיבלו תשובה שיש להגיע ללשכה באופן אישי. כאשר הגיעו ללשכה, ביום 19.3.2017, השומרים אמר שהם יכולים להכניס רק את מי שהגיעו עם תורים". לאחר שעורכי הדין הצליחו להיכנס ליחידה לברר את העניין "**נציג הסביר שהיחידה פסקה מלהנפיק תורים למי שמבקש להגיש בקשת מקלט – התנהלות שהייתה נהוגה קודם לכן בלשכה. לכן, מי שרוצה להגיש בקשת מקלט אך איננו נושא תור – יצטרך לחכות מחוץ ללשכה, ורק במידה שתהיה אפשרות לקבל עוד אנשים מעבר לאלה שהגיעו עם מספרים, הם יורשו להיכנס**".

תצהירה של עו"ד פרידמן מצ"ב לעתירה זו כנספח ג'

24. כך תיאר מר חאלד חסן מחמד אחמד, יוצא דרפור הסובל מבעיה רפואית קשה בעיניו ושוהה בישראל ללא גישה לביטוח בריאות ממלכתי מאז שנת 2011, את ניסיונותיו להגיש בקשת מקלט בלשכה בסלמה: "בחורף 2016 הגעתי ללשכת משרד הפנים בסלמה בפעם הראשונה וניסיתי להגיש בקשת מקלט. היה שם תור ארוך מאוד של מאות אנשים, אבל בכל יום הכניסו רק כ-10-20 איש ללשכה ולכל השאר השומר היה אומר ללכת הביתה. היינו עומדים שם מהשעה 5-6 בבוקר במשך שעות עד לצהריים. ניסיתי להגיע לשם 3-4 פעמים כדי להגיש את בקשת המקלט, אבל המעסיק שלי אמר לי שלא אוכל לקחת עוד ימי חופש לצורך זה ולכן התייאשתי ולא חזרתי במשך כשנה. ביוני 2017 הגעתי פעמיים ללשכת סלמה וניסית שוב להגיש בקשת מקלט, אבל המצב היה אפילו גרוע יותר ולא הצלחתי להיכנס. לאחר מכן, ניסיתי לפחות שלוש פעמים בכל חודש להגיש את בקשת המקלט שלי, הגעתי בשעה 5-6 בבוקר אבל היו אנשים שישנו על המדרכה והיו בתור לפניי, כך שבכל זאת לא הצלחתי להיכנס. בסופו של דבר הצלחתי להגיש את בקשת המקלט שלי בינואר 2018, אחרי שהגעתי ללשכה וחיכיתי שם החל משלוש לפנות בוקר."

תצהירו של מר אחמד מצ"ב לעתירה זו כנספח ד'

25. סיפור דומה מספר מר מחמד איברהים מחמד בלולה, יוצא חבל הרי הנובה בסודן: "במהלך 2017 נודע לי כי כעת אני יכול להגיש בקשת מקלט. הלכתי באפריל 2017 ללשכת סלמה. היו שם הרבה מאוד אנשים שעמדו בתור, כשחלקם ישנו שם בלילה כדי לשמור על מקומם בתור. בכל בוקר היו בוחרים מספר מצומצם של אנשים שיכולים להיכנס ולהגיש את בקשת המקלט שלהם. ידעתי מראש מחברים שכך הדברים נראים ולכן הגעתי בחצות וישנתי שם, אבל בכל זאת לא הצלחתי להיכנס. ניסיתי את אותו הדבר שוב במהלך אפריל. ניסיתי שוב לבוא ולהגיש את בקשת המקלט שלי לקראת סוף מאי 2017. גם אז הגעתי בחצות בלילה שלפני ובכל זאת לא הצלחתי להיכנס כי היו לפניי אנשים בתור. ב-10 בלילה ב-11.6.2017, באתי שוב והפעם הצלחתי להשיג מקום בראש התור, כך שהצלחתי להגיש לבסוף ביום ה-12.6.2017, יום אחד בלבד לאחר המועד שקבע בית המשפט העליון לצורך הזכאות לרישיון א/5 זמני."

תצהירו של מר בלולה מצ"ב לעתירה זו כנספח ה'

26. מצב התורים והמצוקה מחוץ ללשכת סלמה וחסימת האפשרות להגיש בקשות מקלט סוקרו בהרחבה בתקשורת, והיו ידועים היטב למשיב.[9]

[9] ר' למשל: "מאות מבקשי מקלט מחכים בתורים להגשת בקשות מקלט", חי בלילה, ערוץ 2 (4.6.2017); גיא פרחי "כשעמדתי בתור עם מבקשי המקלט במשך לילה שלם", טיים אאוט (30.1.2018); שני ליטמן "ייסורי

27. לשם ההמחשה, להלן תמונה שצולמה ביום 25.9.2017 בכניסה ללשכת סלמה, והועלתה לרשת החברתית Twitter, בליווי הכיתוב הבא:

> הגענו למשרד הפנים בשבע, התור משני צדי הרחוב. אנשים פתחו את התור אתמול בלילה. כבר יצא לי לחכות שעות ושבסוף יגידו שלא נותנים מספרים אחרי 10.

7:28 AM · Sep 25, 2017

28. במהלך התמשכות המחדל כמתואר לעיל התריעו העותר ועורכי דין שונים מספר פעמים על היעדר האפשרות להגיש בקשות מקלט, הן בשם לקוחות ספציפיים, והן ברמה העקרונית. בפניותיו עמד העותר על הפגיעה החמורה בזכויותיהם של כל מי שרוצים להגיש בקשה למקלט מדיני בישראל; וביקש כי יחידת ה-RSD תקלוט לאלתר בקשות מקלט של כל מי שמבקשים להגיש אותן, ובמקרה הצורך לאפשר הגשתן בדרכים אחרות, לרבות אלקטרוניות.

29. המשיב הודה בקשיים בהגשת בקשות מקלט מדיני בישראל, אך למרות זאת דחה כל פתרון מעשי, ועמד על כך שבקשות מקלט יוגשו רק באופן פיזי בהתייצבות בלשכה בודדת – לשכת סלמה. באשר לאנשים שלא מצליחים להגיש בקשות מקלט למרות התייצבות והמתנה ארוכה מחוץ ללשכה, המשיב דרש כי אלה ישובו ויתייצבו למחרת היום, עד שיעלה בידם להגיש את בקשתם למקלט.

פניית העותר למשיב (2.4.2017) מצ"ב כנספח ו';

מענה ממר יוסי אדלשטיין, מנהל מינהל אכיפה וזרים (26.4.2017) מצ"ב כנספח ז';

פניית העותר למשיב (27.6.2017) מצ"ב כנספח ח';

מענה מגב' נדיה ביצ'קו, פניות הציבור ברשות האוכלוסין וההגירה (5.9.2017) מצ"ב כנספח ט';

מענה מגב' לירז מלכה, ראש ענף יחידת ה-RSD (25.9.2017) מצ"ב כנספח י'

30. היעדר האפשרות להגיש בקשות מקלט הוביל לכך שלמעלה מ-700 מבקשי מקלט הגישו עררים לבית הדין לעררים לפי חוק הכניסה לישראל, בדרישה הפשוטה לאפשר להם

הפליטים בתור האינסופי בפתח לשכת ההגירה", הארץ (1.2.2018); אסף קמר "ישנים על המדרכה: הדרך הקשה למשרדי רשות ההגירה", ynet (29.6.2017); אילן ליאור " רשות האוכלוסין מגבילה בקשות מקלט חדשות: זה כשלושה חודשים לא נקבעים תורים", הארץ (21.4.2017).

להגיש בקשה.[10] בית הדין קבע כי מדובר בסוגיה עקרונית החורגת מעניינם של העוררים הספציפיים, והחליט להותיר מספר עררים על כנם עד לפתרון הבעיה הרוחבית.[11]

31. **בית הדין העביר ביקורת חריפה על המשיב, וקבע שהימנעותו מלאפשר למבקשי מקלט להשתמש במערכת לזימון תורים הזמינה לפונים אחרים אינה עומדת בכללי המינהל התקין;[12] כי התנהלותו יוצרת אפליה בין מבקשי מקלט שידם משגת להגיש ערר וכך לזכות לבסוף בתיאום תור, לבין "מבקשי מקלט שידם אינם משגת לשלם עבור שירות מיותר זה";[13] וכי "לא ניתן להשלים עם [הדרישה] להתייצבות רב פעמית של פונים עד אשר, אם בכלל, תתאפשר קליטת בקשותיהם".[14]**

32. במסגרת הדיון בעררים, ביקר בית הדין (כב' הדיינת באפי תם) פעמיים ביחידת הטיפול במבקשי מקלט לצורך התרשמות, ו"נוכח כי כל אותן תופעות המתוארות במספר רב של עררים המוגשים במהלך החודשים האחרונים, אכן מתרחשות. בין היתר, **המתנה ממושכת בתורים, ניהול התורים בידי גורמים חיצוניים, אי סדרים, אלימות ובריונות, כשלמעשה, ממתינים רובם לשווא שכן בפועל הותרה כניסתם של בודדים כשגם לגביהם התברר כי חלקם נכנסים אך בסופו של דבר לא מתאפשרת הגשת הבקשה**".[15]

33. מצב זה לא השתנה **גם לאחר שהמשיב התחייב בפני בית הדין כי שינה את נהלי היחידה, כך שיינתן מענה לכלל הפונים שיתייצבו בה עד לשעה 08:00 בבוקר**.[16] **ביקור שלישי שקיים בית הדין במשרדי היחידה "העלה לכאורה כי המשיב אינו מכבד את התחייבותו", כאשר מאבטח היחידה מסר כי הונחה לפעול בניגוד לאותה התחייבות**.[17]

34. **לצד אי קיום התחייבויותיו לבית הדין, הפר המשיב באותה תקופה מספר החלטות שיפוטיות שנועדו לאפשר למבקשי מקלט להגיש את בקשותיהם**, בהן חיוב המשיב לנהל מערכת לניהול תורים ולמצער רישום הפונים שכניסתם ליחידה לא מאושרת;[18] או קביעת תורים לעוררים או פונים ספציפיים.[19] בעקבות זאת קבע בית הדין כי:

> "אין צורך להכביר במילים בכל הנוגע להתנהלות זו של המשיב, העולה על פניו כדי הפרה מפורשת של החלטת בית הדין. למותר לציין שעומס, גדול ככל שיהיה, אינו יכול להצדיק את הפרת ההחלטה, וככל שמצא המשיב שההחלטה גורמת לו למצוקה מוטל היה עליו לתגבר את כוח האדם (כאשר לא נטען שנדרש כוח אדם מיוחד או מקצועי לצורך חלוקת זימונים

---

[10] על פי תגובת המשיב מיום 21.2.2018 בבג"ץ 7501/17 **המוקד לפליטים ולמהגרים נ' שר הפנים** (להלן: "בג"ץ 7501/17), פס' 17. ר' למשל ערר (ת"א) 1134/18 שאוחד עם 154 עררים אחרים על העדר האפשרות להגיש בקשה למקלט.

[11] ערר (ת"א) 4881/17 **אשורפולינג נ' משרד הפנים - רשות האוכלוסין וההגירה** (מאגר החלטות בית הדין לעררים 10.2.2019)

[12] ערר (ת"א) 1734/17 **אוניצ'י נ' משרד הפנים - רשות האוכלוסין וההגירה** (מאגר החלטות בית הדין לעררים 27.2.2017).

[13] ערר (ת"א) 4417/17 **סרדיוק נ' משרד הפנים - רשות האוכלוסין וההגירה** (נבו 29.11.2017).

[14] ערר (ת"א) 1734/17 **אוניצ'י נ' משרד הפנים - רשות האוכלוסין וההגירה** (נבו 20.6.2017).

[15] ערר (ת"א) 4881/17 **אשורפולינג נ' משרד הפנים - רשות האוכלוסין וההגירה** (מאגר החלטות בית הדין לעררים 21.12.2017).

[16] ערר (ת"א) 4881/17 **אשורפולינג נ' משרד הפנים - רשות האוכלוסין וההגירה** (מאגר החלטות בית הדין לעררים 1.2.2018).

[17] שם.

[18] ערר (ת"א) 1734/17 **אוניצ'י נ' משרד הפנים - רשות האוכלוסין וההגירה** (נבו 20.6.2017).

[19] ערר (ת"א) 4289/17 **רקובטסקי נ' משרד הפנים - רשות האוכלוסין וההגירה** (נבו 05.02.2018).

למועדים עתידיים, בהתאם ללוח הזמנים של המשיב), או לפנות מבעוד מועד אל בית הדין בבקשה מתאימה לשינוי ההחלטה״.[20]

35. בחודש ספטמבר 2017 עתר העותר דכאן לבג״ץ בעניין העדרה של אפשרות מעשית להגיש בקשות מקלט.[21] בתשובתה לעתירה הודתה המדינה כי ״אין חולק כי המצב שנוצר הוא מצב בלתי רצוי **אשר היה על המדינה לפעול לפתרונו**״; אך עמדה על כך שהפתרונות שהציע העותר, בהם פתיחת האפשרות להגיש בקשות מקלט באופן אלקטרוני או לקבוע תור אישי להגשת הבקשה, ״אינם מתאימים בנסיבות העניין, בהעדר אפשרות לזהות את הפונה כהלכה ולערוך רישום בדבר קליטתו״.[22] זאת, למרות שמבקשי המקלט שמוצאם בסודן ובאריתריאה כבר היו רשומים במערכת של הרשות. בסופו של דבר, במאי 2018 – לאחר שכבר הוסדרה פעילות לשכת המשיב בבני ברק – העתירה נדחתה בנימוק פרוצדורלי בנוגע לסמכות העניינית הרלוונטית לעתירה מסוג זה.[23]

36. חסימת מערכת המקלט קיבלה התייחסות מיוחדת בדוח מבקר המדינה בנושא הטיפול במבקשי מקלט מדיני בישראל שפורסם במאי 2018. הדוח תיאר ״ליקויים רבים ומשמעותיים״, כלשונו,[24] בטיפול בבקשות מקלט בישראל; והעביר ביקורת על אופן פעולתה של יחידת ה-RSD ועל הצפיפות והעומס במשרדיה, אשר הקשו מאוד על מבקשי המקלט:

> ״**לעתים מי שהמתין שעות רבות בתור ולא הצליח להיכנס ולהגיש בקשתו נאלץ להגיע ביום אחר ולהמתין שוב, בלי שתינתן לו עדיפות**. במשרדים עצמם חדר ההמתנה, צפוף לעתים עד אפס מקום, ולכן אנשים נאלצים להמתין במסדרונות, לעתים ללא מקום ישיבה״.[25]

37. המצב המתואר החל להשתפר בתחילת 2018, בעקבות העברת מערך קליטת בקשות המקלט ללשכת יחידת ה-RSD בבני ברק בסוף ינואר באותה שנה.[26] אך עבור מבקשי מקלט רבים, מערכת המקלט עדיין הייתה חסומה. בחודשים הראשונים לפעילות היחידה בבני ברק אמנם גדל מספר הפונים שהצליחו להגיש בקשות מקלט, אך התנאים ביחידה היו חמורים לא פחות מאלה ששררו ביחידה ברחוב סלמה. מבקשי מקלט נאלצו להמתין בתורים שהשתרכו בפתח היחידה החל משעות הבוקר המוקדמות ולעתים אף מהשעות הקטנות של הלילה שלפני. הממתינים, ובהם הורים מלווים בילדיהם הצעירים, נדרשו לחכות ברחבת עפר ללא מחסה, בשמש הקופחת ובגשם, ללא מקומות ישיבה, ללא מים ושירותים, בדוחק, בצפיפות ובתנאי תברואה ירודים. רק התערבות של מתנדבים טובי לב הביאה להקמת ציליה במקום ולהטבה קלה.[27] מבקשים שלא הצליחו להיכנס ולהגיש את בקשות המקלט שלהם נשלחו כלעומת שבאו, פעם אחר פעם, מבלי שנערך כל תיעוד

---

[20] ערר (ת״א) 4289/17 **רקובטסקי נ׳ משרד הפנים- רשות האוכלוסין וההגירה** (מאגר החלטות בית הדין לעררים 08.02.2018).
[21] בג״ץ 7501/17.
[22] כתב תשובת המשיב לבג״ץ 7501/17 (2.1.2018).
[23] פס״ד מיום 9.5.2018.
[24] דוח מבקר המדינה, עמ׳ 1465.
[25] שם, עמ׳ 1458.
[26] יצוין כי לא נמסרה הודעה מראש על העברת המשרדים לקהילת מבקשי המקלט או לבאי כוחם, ולא פורסמה הודעה על כך באתר הרשות, אלא רק באמצעות תליית פתק בעברית על דלת הכניסה ללשכה בתל־אביב. ר׳ אילן ליאור ״מבקשי מקלט הגיעו להגיש בקשות בתל אביב וגילו שהלשכה עברה לבני ברק ללא התראה״ הארץ (31.1.2018).
[27] ר׳ כתבה על קבוצת המתנדבים ״חרדים לגירוש״: אירית דולב ״מי קבע שעניי עירך הם רק היהודים?״ המקום הכי חם בגיהנום (24.5.2018).

להגעתם.[28] פעילות הלשכה בבני ברק הוסדרה עד לתחילת אפריל 2018 ולאחר כמעט שנתיים, הגשת בקשת מקלט הפכה שוב אפשרית לכל פונה.

ג. <u>פסק הדין בג"ץ טגאל והמצב כיום</u>

38. בעוד שבשנים האחרונות הוגברה הנגישות למערכת המקלט, בעיקר בעקבות הודעת הרשות על האפשרות להגיש בקשות מקלט במילוי טופס מקוון,[29] מזה למעלה מעשור, ובניגוד להתחייבויותיה בהליכים משפטיים, נמנעת המדינה מקבלת הכרעה כלשהי – עקרונית או פרטנית – באלפי בקשות המקלט שהגישו יוצאי דרפור.[30] מן הדו"ח המסכם לשנים 2019-2020 של בתי הדין שלפי חוק הכניסה לישראל עולה כי בשנת 2018 לבדה הוגשו 1,058 עררי אי מתן מענה רק על ידי אזרחי סודן[31]. מבקשי מקלט אלה (בדומה למבקשי מקלט אחרים שפנייה זו לא עוסקת בהם) ממתינים זמן רב, החורג מכל אמת מידה של סבירות, להכרעה בבקשותיהם, ללא מארג זכויות בסיסיות.

39. ביום 25.4.2021 ניתן פסק הדין בבג"ץ **טגאל**, בו עמד בית המשפט על השיהוי הקיצוני בטיפול בבקשות המקלט של יוצאי דרפור, ועל כך שמחדלי משרד הפנים בהקשר זה גורמים לפגיעה בזכויות האדם הגרעיניות ביותר של מבקשי המקלט. פסק הדין קבע שעל המדינה למצוא פתרון למחדל אי-ההכרעה בבקשות המקלט של יוצאי דרפור; וכי ככל שלא ייושם פתרון כאמור בפסק הדין עד ליום 30.12.2021, בשלב הראשון, ינפיק המשיב רישיונות שהייה מסוג א/5 לכל מבקשי המקלט שבעניינם הוגשה העתירה, כלומר, מבקשי מקלט יוצאי דרפור שהגישו את בקשותיהם עד המועד הקובע, 11.6.2017.

40. מבין האפשרויות שפורטו בפסק הדין בחר המשיב בחלופה של מתן רישיון א/5 לכל מבקשי המקלט יוצאי דרפור שהגישו בקשות עד למועד הקובע, וזאת חלף האפשרות להכריע לגופן בבקשות המקלט. ואכן, ביום 26.12.2021 פרסם המשיב רשימה של מבקשי מקלט שעל פי רישומיה זכאים לקבל רישיון א/5 בהתאם לפסק הדין. לכל יתר מבקשי המקלט מדרפור לא ניתן כל מענה.

41. **מועד הגשת העתירה בבג"ץ טגאל היה שיאו של מחדל המשיב, כשרבים לא הצליחו להגיש עד מועד זה על אף ניסיונות חוזרים ונשנים, ואחרים כלל לא ניסו, משידעו כי הגשת בקשות אינה אפשרית בפועל. כל אותם אנשים לא זכאים כיום לסעד של רישיון א/5, וזאת אך ורק בשל מחדל המשיב.**

42. בחלוף מעל שנה וחצי מאז ניתן פסק הדין, המדינה לא יישמה פתרון מלא או קבוע לפגיעה במבקשי המקלט הנובעת מאי-ההכרעה בבקשותיהם ואין כל יסוד לחשוב כי מצב זה עתיד להשתנות, שכן מדובר בכלי מדיניות לכל דבר ועניין.

43. ביום 11.4.2022 פנה העותר למשיב בבקשה (המצ"ב כנספח א' לעתירה זו) להנפיק רישיון ישיבת ארעי זמני לכל נפגעי המחדל עד להכרעה בבקשותיהם למקלט מדיני, עקב העובדה

---

[28] "יצא מהתור, לא תיכנס היום', אומר המאבטח לטקה, שמחכה כבר שבוע", המקום הכי חם בגיהנום (22.3.2018); הודעה מעדכנת מטעם העותר בבג"ץ 7501/17 מיום 18.3.2018.

[29] הודעת רשות האוכלוסין וההגירה על פתיחת האפשרות להגיש בקשה למקלט מדיני בישראל באופן מקוון החל מיום 14.6.2020 (11.6.2020).

[30] בג"ץ **טגאל**, פס' 15 לפסק דינה של הנשיאה חיות.

[31] עמ' 16, הערת שוליים 12.

כי מחדלי המשיב גרמו לכך שהגשת בקשות למקלט מדיני בישראל בתקופה שעד למועד הקובע בבג"ץ טגאל הייתה כמעט בלתי אפשרית. ביום 8.6.2022 שלח העותר למשיב תזכורת, אך עד למועד הגשת עתירה זו, לא קיבל כל מענה לפנייתו.

44. דבר לא השתנה בשנה וחצי מאז ניתן פסק הדין בבג"ץ טגאל. המצב בסודן ממשיך להיות בלתי יציב ויוצאי דרפור עדיין עלולים להיות נתונים לרדיפה אילו יחזרו למדינתם. על אף הצהרות המשיב כי הוא עמל על גיבוש קריטריונים להכרעה בבקשות המקלט של יוצאי דרפור, בקשות המקלט עודן שוכבות במגירות המשיב כאבן שאין לה הופכין ואין כל צפי להכרעה בהן.

45. משהסעד הזמני אשר נקבע במסגרת בג"ץ טגאל עדיין רלוונטי משאין כל צפי להכרעת המשיב בבקשות המקלט של יוצאי דרפור, ומשנפגעי המחדל היו זכאים לסעד זה אילולא מנע מהם המשיב מלהגיש בקשות מקלט עד למועד הקובע, נדרשת התערבות בית המשפט הנכבד על מנת שנפגעי המחדל יקבלו את הסעד הראוי.

הטיעון המשפטי

א. <u>המשיב הפר את חובותיו כרשות מנהלית</u>

46. על המשיב, כרשות מנהלית, מוטלת חובה לפעול ביושר, ביעילות ובהגינות, ובתום לב. חובתה של הרשות מופנית כלפי כל אדם המבקש לקבל את שירותיה. **כל אדם – גם מבקשי מקלט.**

> "אבן פינה היא בדיני המינהל הציבורי שהרשות המינהלית, בהיותה נאמן של הציבור, חייבת לנהוג בהגינות. [...] חובת ההגינות חלה על הרשות, בראש ובראשונה, כלפי הציבור. זוהי חובה של נאמן כלפי הנהנה. אך בפועל, כיוון שהציבור מורכב מבני-אדם, החובה אינה חלה רק כלפי הציבור, כגוף ערטילאי, אלא היא חלה גם כלפי כל אדם.
>
> אומרים לא פעם כי חובת ההגינות מוטלת על הרשות המינהלית כלפי האזרח. אפשר לומר כך. **אך זאת לדעת כי האזרח, בהקשר זה, פירושו אדם, לרבות תושב שאינו אזרח,** וגם חבר בני-אדם, לרבות תאגיד (בג"ץ 164/97 **קונטרם בע"מ נ' משרד האוצר**, אגף המכס והמע"מ ואח', פ"ד נב(1) 289)"

47. המשיב הפר במחדלו שורה ארוכה של חובות הנגזרות בין היתר מחובתו כרשות מנהלית לפעול בהגינות ובסבירות. המשיב הפר הלכה למעשה בתקופת המחדל את החובה לאפשר הגשת בקשות למקלט מדיני בישראל, וכן את החובה לנקוט בצעדים אפקטיביים ומידיים לצמצום הנזק ותיקון המחדל.

48. מחדל המשיב הוביל לא רק לנזק לקבוצה רחבה של מבקשי מקלט שנמנעה מהם גישה למערכת המקלט, אלא אף גרם למצב בלתי שוויוני במסגרתו זכאותו של אדם לסעד ולזכויות הפכה לפונקציה של מזל עיוור, או לחלופין, של יכולת כלכלית לשכור ייצוג משפטי. הפרת חובותיו המנהליות של המשיב היא היא שהובילה למצב המתואר בעתירה זו ולצורך בהתערבות בית המשפט הנכבד לצורך תיקון העיוות שנוצר עקב מחדל המשיב.

49. <u>החובה לאפשר לאדם להגיש בקשה למקלט מדיני</u>

50. הזכות למקלט הוכרה על ידי הקהילה הבינלאומית כזכות אדם יסודית (סעיף 14(1) להכרזה הבינלאומית בדבר זכויות האדם משנת 1948). זכויות האדם שאמנת הפליטים נועדה להגן עליהן עוגנו בכל האמנות הבינלאומיות החשובות שישראל היא צד להן. נמנה רק חלק מהן: הזכות לחיים[32]; הזכות להיות חופשי מעינויים, מיחס אכזרי או בלתי אנושי[33]; הזכות שלא להיות משועבד לעבדות[34]; הזכות לחירות[35]; הזכות לחופש ביטוי, מחשבה והתאגדות[36]; הזכות לשוויון[37] ועוד. מהוראות סעיף 14(1) הנ"ל נלמד גם כי כל אדם זכאי להגיש בקשה למקלט.

51. אמנת הפליטים מחייבת את מדינת ישראל, והמדינה הצהירה לא פעם בפני בית המשפט הנכבד כי "**היא רואה עצמה מחויבת ביישומן של הוראות אמנת הפליטים**" (ראו עניין **איתן**, סעיף 34 לפסק-דינו של כב' השופט פוגלמן). "נוהל הטיפול במבקשי מקלט מדיני בישראל" של המשיב מציין במפורש כי "הטיפול בבקשות למקלט מדיני ייעשה בהתאם לדין בישראל ובשים לב למחויבויות שנטלה על עצמה מדינת ישראל לפי אמנת הפליטים.

52. יצוין, כי הוראות האמנה חלות על המדינה, בהעדר עיגון שלהן בחקיקה ראשית, גם מכוח "חזקת ההתאמה" בין המשפט הפנימי למשפט הבינלאומי (ראו: בג"ץ 2599/00 **יתד – עמותת הורים לילדי תסמונת דאון נ' משרד החינוך**, פ"ד נו(5) 834, 846; בג"ץ 4542/02 **עמותת קו לעובד נ' ממשלת ישראל**, סעיף 37).

53. אין כלל משמעות לשאלה אם להערכת המשיב, או כל גורם רלוונטי אחר, קיימת עילת מקלט מבוססת לאותו אדם שמעוניין להגיש בקשת מקלט; ואין כלל משמעות להערכה באם סיכויי הבקשה גבוהים או שמא רבים הסיכויים כי הבקשה תדחה. הדין הבינלאומי, הנהלים הפנימיים, דרישת המנהל התקין ואף השכל הישר והמחויבות לשמירה על זכויות האדם הבסיסיות מחייבות כי משביקש אדם להגיש בקשת מקלט יש לאפשר לו לעשות כן ולבחון את בקשתו בהתאם לנהלים ולאמנת הפליטים. כך קבע בית הדין לעררים בתל אביב בערר אשר הוגש על מנת שייקבע לאדם תור להגשת בקשת מקלט בלשכת סלמה:

> "משיש לעניינים אלה השלכה מידית על זכויות מהותיות, **<u>ומשחובתו של המשיב לקלוט את בקשות המקלט הלכה למעשה אינה נתונה במחלוקת</u>**, מוטל על המשיב להסדיר את התופעה." [38]

54. על אף כל זאת, המשיב נותר במחדלו משך כמעט שנתיים והפר את חובתו לאפשר הגשה של בקשות למקלט מדיני בישראל, באופן החורג ממתחם הסבירות והמידתיות.

55. <u>החובה להעניק שירות ראוי ולפעול תוך זמן סביר</u>

56. בספרה **משפט מינהלי,** עמדה פרופ' (כתוארה אז) דפנה ברק-ארז על החובה המנהלית לפעול תוך זמן סביר:

---

[32] סעיף 6 לאמנה בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות.

[33] סעיף 7 לאמנה בדבר אזרחיות ופוליטיות; האמנה נגד עינויים ונגד יחס ועונשים אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים.

[34] סעיף 8 לאמנה בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות.

[35] סעיף 9 לאמנה בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות.

[36] סעיפים 19 ו-21 לאמנה בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות.

[37] סעיפים 25 ו-26 לאמנה בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות.

[38] ערר (ת"א) 4417/17 **סרדיוק נ' משרד הפנים - רשות האוכלוסין וההגירה** (נבו 29.11.2017).

"הרשות חייבת לפעול תוך זמן סביר – הן משום שפעולה מהירה (יחסית) משרתת טוב יותר את האינטרס הציבורי והן משום שמהירות ההחלטה חשובה מהיבטו של הפרט הממתין להחלטה. החובה לפעול תוך זמן סביר נובעת למעשה מחובתה הכללית של הרשות לפעול בהגינות ובנאמנות לטובת האינטרס הציבורי. החובה זכתה אף לעיגון סטטוטורי בסעיף 11 לחוק הפרשנות, התשמ"א-1981, הקובע כי 'הסמכה או חיוב לעשות דבר, בלי קביעת זמן לעשייתו – משמעם שיש סמכות או חובה לעשותו במהירות הראויה, ולחזור ולעשותו מזמן לזמן ככל הנדרש לפי הנסיבות" (פרופ' דפנה ברק-ארז, **המשפט המינהלי**, 2010, בעמ' 407).

57. וכך הסביר בית המשפט העליון חובה זו בבג"ץ טגאל (פס' 16):

"רשות מינהלית נדרשת לקבל את החלטותיה ולהפעיל את סמכויותיה במהירות הראויה. חובה זו היא "מן המושכלות הראשונים של מינהל תקין" ונובעת מחובת הנאמנות וההגינות של הרשות המנהלית כלפי הציבור (בג"ץ 5931/04 מזורסקי נ' מדינת ישראל, משרד החינוך, פ"ד נט(3) 769, 782 (2004) (להלן: עניין מזורסקי); ראו גם: יצחק זמיר הסמכות המינהלית כרך ב: ההליך המינהלי 1098 (2011) (להלן: זמיר); דפנה ברק-ארז משפט מינהלי כרך א 407 (2010)). רשות מנהלית אף מחויבת לפעול בסבירות ו"סבירות משמעה גם עמידה בלוח זמנים סביר" (בג"ץ 6300/93 המכון להכשרת טוענות בית דין נ' השר לענייני דתות, פ"ד מח(4) 441, 451 (1994)). חובתן של רשויות מנהליות לפעול במהירות הראויה עוגנה בסעיף 11 לחוק הפרשנות, התשמ"א-1981, הקובע כי "הסמכה או חיוב לעשות דבר, בלי קביעת זמן לעשייתו – משמעם שיש סמכות או חובה לעשותו במהירות הראויה"."

58. חובת המשיב לאפשר הגשת בקשות תוך זמן סביר וכפועל יוצא מכך, להחליט בבקשות אלה תוך זמן סביר, נובעת מחובתה המנהלית של הרשות לפעול בהגינות ובסבירות. לא רק שהמשיב הפר חובה זו בכך שדרש ממבקשי המקלט להגיע שוב ושוב ללשכת סלמה במשך שבועות וחודשים על מנת שתינתן להם ההזדמנות הנכספת להגיש את בקשת המקלט שלהם, אלא שאף הפר באופן בוטה החלטות שיפוטיות אשר הורו לו לתקן את המחדל, והותיר את המצב החמור כפי שהוא במשך קרוב לשנתיים עד להסדרת פעילותה של לשכת בני ברק.

59. <u>התנהלות המשיב הובילה לפגיעה בשוויון</u>

60. בבג"ץ טגאל, בית המשפט העליון קבע כי יש "לקבוע הסדר לתקופת הביניים עד להכרעה בבקשות המקלט, אשר יבטיח זכויות מסוימות לאותם מבקשי מקלט שבקשותיהם ייוותרו תלויות ועומדות", וכי **<u>בשלב הראשון</u>** "יש ליתן עדיפות בשלב הראשון למבקשי המקלט שנגרם להם עינוי הדין הרב ביותר, כלומר אלה שבקשת המקלט שלהם תלויה ועומדת לפרק הזמן הממושך ביותר". בית המשפט העליון החליט על מועד הגשת העתירה כמועד הקובע לצורך שלב ראשון זה.

61. **כאן ראוי להדגיש - סוגיית היעדר הנגישות למערכת המקלט בתקופה שקדמה למועד הקובע לא עמדה לדיון בבית המשפט העליון ולא הייתה חלק מהמסד העובדתי שעל בסיסו ניתן פסק הדין.**

62. במהלך מחדלו המתמשך של המשיב בהפעלת מערך קליטת בקשות המקלט בלשכת סלמה נוצר מצב שבו הגשת בקשה למקלט מדיני הפכה לעניין של מזל, או לחלופין – של

יכולת כלכלית, שכן רק באמצעות שכירת ייצוג משפטי והגשת ערר לבית הדין התאפשרה קביעת תור להגשת בקשה למקלט.

63. בית הדין לעררים עמד עוד במהלך התמשכות המחדל על האפליה שנוצרת לטובת מי שיש לו היכולת הכלכלית לשכור ייצוג משפטי:

> "הלכה למעשה, חלף קביעת מערכת תורים או רישום נאותה ע"י המשיב, כל מבקש מקלט שידו משגת פונה בערר אל בית הדין, ולאחר מכן מתאמת עבורו הלשכה המשפטית תור להגשת הבקשה, בעוד שמבקשי מקלט שידם אינם משגת לשלם עבור שירות מיותר זה ,אינם מצליחים לכאורה להגיש את בקשת המקלט, או נדחקים לסוף ה'תור'."[39]

64. בדומה למבקשי המקלט שהצליחו להגיש את בקשותיהם לפני המועד הקובע, גם אלה שהגישו את בקשותיהם בסמוך למועד זה סובלים מעינוי הדין אליו התייחס בית המשפט העליון בבג"ץ טגאל, שראשיתו במחדל הרשות מלפעול במהירות הראויה באשר להעמדת מערכת מקלט נגישה. ההבדל היחיד בין שתי הקבוצות הוא שאלה שהגישו את בקשותיהם לפני המועד הקובע הצליחו לצלוח את מסלול המכשולים שהעמידה הרשות בדרך להגשת בקשות מקלט, ואלה שהגישו את בקשותיהם בחודשים שלאחר מכן – לא נהנו מאותו מזל או לא היו יכולים להרשות לעצמם לוותר על ימי עבודה או לשכור שירותיו של עו"ד.

65. התנהלותו של המשיב והפרתו את חובת ההגינות המנהלית יצרה – אף אם ללא כוונת הפליה - אלמנט של שרירותיות באפשרות לעמוד בקריטריון שנקבע לצורך קבלת הסעד בפסק הדין בבג"ץ טגאל, והביאה לתוצאה שהיא בלתי שוויונית ומפלה.

66. כב' הש' אהרן ברק התייחס למצב בו נוצרת תוצאה מפלה כתוצאה מהתנהלות הרשות בבג"ץ 11163/03 **ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים ישראל ואח' נ' ראש ממשלת ישראל ואח'** (פורסם בנבו, ניתן ביום 27.2.2006):

> "הפליה אסורה עשויה להתקיים גם בהעדר כוונה או מניע של אפליה מצד יוצרי הנורמה המפלה. לעניין ההפליה, די בתוצאה המפלה. **כאשר מימוש הנורמה שיצרה הרשות – שיכול והתגבשה ללא כוונת הפליה – גורר תוצאה שהיא בלתי שוויונית ומפלה, עשויה הנורמה להיפסל בשל ההפליה שדבקה בה**. הפליה אינה נקבעת אך על-פי מחשבתו וכוונתו של יוצר הנורמה המפלה. היא נקבעת גם על-פי האפקט שיש לה הלכה למעשה."

67. על מנת לתקן את אלמנט השרירותיות ביכולת העמידה בקריטריון אשר נקבע בבג"ץ טגאל לצורך קבלת הסעד, אשר נגרם עקב התנהלות המשיב בתקופת המחדל, ואת התוצאה הבלתי שוויונית והמפלה של התנהלות זו, מן הראוי להחיל על נפגעי המחדל את הסעד אשר לו זכאים כל אותם יוצאי דרפור אשר הגישו את בקשותיהם למקלט עד למועד הקובע.

ב. <u>אין לגלגל את תוצאות מחדל המשיב לפתחו של הפרט הניזוק</u>

[39] ערר (ת"א) 4417/17 **סרדיוק נ' משרד הפנים - רשות האוכלוסין וההגירה** (נבו 29.11.2017).

68. מחדל הרשות מלהעמיד מערכת מקלט נגישה, מנע ממבקשי מקלט שרצו או ניסו להגיש את בקשתם בתקופה שלפני המועד הקובע מלממש זכות זו. אילו הייתה הרשות מקיימת את חובתה – משפרת את התנאים במשרדי יחידת ה-RSD, מעמידה את המערכת לניהול תורים שכבר הפעילה גם למבקשי מקלט, מאפשרת הגשת בקשות מקלט שלא בהתייצבות פיזית (פתרונות שבהמשך הרשות השכילה לאמץ) ומקיימת החלטות שיפוטיות – היו יכולים נפגעי המחדל להגיש את בקשותיהם לפני המועד הקובע, ובהיעדר הכרעה בבקשותיהם של אלו מהם שמוצאם בדרפור, היו כעת זכאים לרישיון שהייה מסוג א/5, בהתאם לפסק הדין בבג"ץ טגאל.

69. במצב דברים תקין וסביר, היה הנטל על הגשת בקשת מקלט עד למועד הקובע מונח על כתפי מבקש המקלט לצורך קבלת הסעד שנקבע במסגרת פס"ד בבג"ץ טגאל. אך המקרה לפנינו אינו מצב סביר כלל וכלל ומשכשל המשיב במילוי חובותיו המנהליות כמפורט לעיל וסגר הלכה למעשה את שערי מערכת המקלט בפני מבקשי מקלט רבים כשנה עובר למועד הקובע וכן כמעט כשנה לאחריו, יש להפוך את הנטל.

70. הערכאות השיפוטיות השונות קבעו שוב ושוב בעבר כי במקרים בהם היה הפרט עומד בקריטריונים לזכאות לזכות כזו או אחרת – ואף בהסדרת מעמדו – אלמלא מחדל המשיב לפעול במהירות הראויה, אין מקום לקפח את אותו הפרט ויש לראותו כאילו פעל במתחם הזמנים הנדרש.

71. הדבר עוגן בהלכה שנקבעה בפסק דינו של בית המשפט העליון בעע"מ 8849/03 **דופש נ' מנהל מינהל האוכלוסין במזרח ירושלים** (פורסם בנבו, 2.6.08), אשר במסגרתו הסכים המשיב כי ניתן יהיה לשדרג מעמדו של מבקש גם אם מעמדו לא שודרג לפני המועד הקובע וזאת אם אי השדרוג נבע מטעות או מחמת עיכוב בלתי מוצדק אשר נבע מן המשיב. הלכה זו הוסברה בפסק הדין בעת"מ (מינהליים י-ם) 31942-09-13 **יוליה פודלוז'ניה נ' רשות האוכלוסין ההגירה ומעברי הגבול - משרד הפנים** (פורסם בנבו, 26.01.2014), פס' 23):

> "ההיגיון העומד מאחורי ההלכה האמורה הינו שאירוע בלתי צפוי מראש (שם - קבלת החלטת הממשלה) מצדיק הבאה בחשבון של עיכוב בלתי סביר מצידה של הרשות, אם עיכוב זה גרם לכך שלאירוע תהיה תחולה הפוגעת בעניינו של הפרט. בנסיבות אלה, כשאלמלא העיכוב היה הפרט "חומק" מפגיעתו של אותו אירוע, ירבוץ העיכוב לפתחה של הרשות."

72. בית המשפט העליון נדרש לסוגייה במקרים נוספים. כך קבע בעע"מ 812/13 **ג'ינאלין באוטיסטה נ' שר הפנים** (פורסם בנבו, 21.01.2014, ר' ס' 10 לפסק הדין):

> "החלטה שבה נבחן המצב בנקודת הזמן הנוכחית, תוך עצימת עיניים למחדלי העבר שהם לפתחה של הרשות, חותרת תחת תחושת הצדק וההגינות השלטונית, ויש לראותה כהחלטה החורגת ממתחם הסבירות."

73. כך נקבע גם בעמ"נ 21464-03-19 **רשות האוכלוסין וההגירה נ' פלוני אלמוני** (פורסם בנבו, 18.3.2018) באופן ספציפי לגבי יוצא דרפור אשר עמד בקריטריונים לקבלת מעמד לפי החלטות ראש הממשלה מיולי ומנובמבר 2017 אך הרשות לא קיבלה בזמן החלטה לגבי זיהויו כיוצא דרפור, וזאת על אף שציין בעת כניסתו לישראל בשנת 2012 כי מוצאו מדרפור ועל אף שהגיש בקשת מקלט בשנת 2016. בית המשפט קבע כי **"מקום שבו מתן**

<u>ההטבה מותנית בעמידה בקריטריונים, אין לקפח את זכאותו של מי שעומד בקריטריונים בשל אי בדיקתם במועד על ידי המערערת</u>" (עמ' 5 לפסק הדין).

74. ר' גם: עת"מ (מינהליים י-ם) 15430-05-14 **אלכסיי ליטויננקו נ' מדינת ישראל משרד הפנים** (פורסם בנבו, 06.03.2016); עמ"נ (מינהליים ת"א) 60062-02-16 **קריסה נליוג נ' משרד הפנים - רשות האוכלוסין ההגירה** (פורסם בנבו, 27.01.2017); בג"ץ 7373/02 **איתן פריש נ' שר הביטחון** (פורסם בנבו, 18.06.2007); עת"מ (מינהליים י-ם) 9651-08-14 **אווה בן דוד נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו, 26.02.2015); עת"מ (ירושלים) 752-06 **ראניה מעתוק נ' מנהל לשכת מינהל האוכלוסין בירושלים המזרחית** (פורסם בנבו, 26.1.2009).

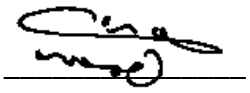
75. מכל האמור עולה מסקנה אחת: **<u>מאחר שבשל מחדל המשיב הגשת בקשות מקלט עד למועד הקובע לפי בג"ץ טגאל הייתה כמעט בלתי אפשרית, יש לראות את כל אותם מבקשי מקלט יוצאי דרפור אשר הגישו את בקשותיהם עד לתחילת אפריל 2018, אז התייצבה מערכת קליטת בקשות המקלט בבני ברק ואפשרה הגשת בקשה לכל החפץ בכך, כמי שהגישו את בקשותיהם טרם המועד הקובע לצורך קבלת הסעד שנקבע בבג"ץ טגאל.</u>**

סוף דבר

76. לאור כל האמור מתבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיב כמפורט בראשית עתירה זו.

77. בנוסף, מתבקש בית המשפט הנכבד להורות על פסיקת הוצאות משפט ושכ"ט עו"ד לטובת העותר.

78. לעתירה זו מצ"ב ייפוי כוח ותצהיר מטעם העותר.

סתיו פס-חי, עו"ד
ב"כ העותר